Acest articol se citează:

Vrublevschi, A., (2017/2018). Autopercepții ale inteligenței generale și emoționale și relația cu claritatea de sine. *Studia Doctoralia. Psychology and Educational Science*, 13-14, 22-44.

AUTOPERCEPȚII ALE INTELIGENȚEI GENERALE ȘI EMOȚIONALE ȘI RELAȚIA CU CLARITATEA DE SINE

Alexandru Vrublevschi, Universitatea din București, Facultatea de
Psihologie și Științele Educației
E-mail: vrublevalex@gmail.com

Abstract

This article examines the role of self-concept clarity within the self-assessment of both general intelligence and emotional intelligence and the relation between the results of said tests and the self-concept clarity of participants. The objectives of this study are as follows: (1) the preliminary adaptation of the self-concept clarity scale for use with the Romanian population, (2) the reproduction of previous results concerning the correlations between the self-assessments of participants and the results obtained after psychometric testing on a Romanian sample, (3) research into the existence of a negative correlation between self-concept clarity levels and the errors of participants' self-assessments and (4) the exploration of the relationship between self-concept clarity and the tests used in this study. The sample used in the study was composed of 157 participants that were assessed online with the self-concept clarity scale, were asked to self-assess their general and emotional intelligence levels and then took the GAMA (general intelligence), MSCEIT and EQ-i (emotional intelligence) tests. The results of the study indicate a significant relation between self-concept clarity and the GAMA, MSCEIT and EQ-i test results and encourage further research into the role of self-concept clarity in the self-assessment process.

Keywords: *self-concept clarity, self-assessment, general intelligence, emotional intelligence.*

Introducere

Oamenii își autoevaluează abilitățile în varii situații zi de zi. Deși nu suntem întotdeauna conștienți de acest proces, tindem să ne evaluăm frecvent capacitățile și resursele atunci când avem de-a face cu sarcini și activități noi și rutiniere deopotrivă. Aceste evaluări se produc rapid și

fără prea mult efort cognitiv, spre exemplu: „Pot să ajung la timp la școală?” sau „Pot îndeplini această sarcină în timpul rămas?”. Autoevaluarea are astfel un rol major în viața indivizilor permițându-le acestora să-și analizeze capacitățile și să facă alegerile corespunzătoare posibilităților lor. Totuși este această autoevaluare de încredere? Ne putem baza pe noi înșine să ne autoevaluăm abilitățile într-un domeniu? Care sunt factorii ce influențează aceste evaluări și cât de precise sunt ele? Interesul pentru capacitatea oamenilor de a-și autoevalua capacitățile provine din două surse. În primul rând, dorim să explorăm care sunt limitele acestor autoevaluări, cât de eficient și de obiectiv pot oamenii să își aprecieze abilitățile și să observăm în ce contexte sunt folosite acestea. Astfel, putem afla mai multe despre percepția asupra sinelui a persoanei respective, modul de construcție al acestei percepții, și cât de afectată este de factorii interni și externi individului. Autoevaluările făcute de indivizi sunt vitale pentru buna desfășurare a activităților deoarece, dacă aceste evaluări nu sunt apropiate realității, individul va capăta o imagine deformată a realității și va acționa în consecință. Aceste fenomene pot varia de la simpla supraestimare a abilităților până la promovarea unei imagini false despre sine, o imagine care până la urmă dezavantajează individul, neprezentându-i adevărata natură. Un exemplu puțin mai larg pentru astfel de distorsiuni ale imaginii poate fi lucrarea impresionantă a lui Daniel David (2015). În monografia sa construită cu mult efort, David relevă faptul că românii au în genere o imagine socială deformată despre ei înșiși, percepându-se și propagând imaginea unui popor cald și primitor în timp ce studiile ne prezintă ca un popor mai degrabă rece și sceptic. În al doilea rând, eficiența autoevaluărilor este studiată pentru a vedea în ce măsură pot suplini un test obiectiv al abilității respective. Aceste nevoi au apărut cel mai des în mediul educațional și organizațional, unde testele sunt folosite des pentru a ajuta în evaluarea indivizilor. Adesea testele profesionale și competențe pot deveni costisitoare, mai ales când este vorba de un volum mare de oameni, și atunci este important să studiem în ce măsură putem folosi informațiile provenite din autoevaluările oamenilor. După studierea literaturii din domeniu am observat faptul că autoevaluările indivizilor tind să nu fie suficient de precise pentru a putea înlocui rezonabil un test obiectiv al abilităților și că adesea sunt influențate de o

sumedenie de factori ce țin fie de individ, de perspectiva acestuia asupra sinelui și asupra sarcinii și a condițiilor testării, fie de sarcina respectivă în sine (Mabe & West, 1982; Sundström, 2005). În ceea ce privește factorii ce țin de individ au fost adesea observate corelații între autoevaluări și stimă de sine, percepția asupra sinelui și a eficienței proprii etc (Ackerman & Wolman, 2007; Cicei, 2012). Pornind de la aceste elemente am explorat și alte elemente ce sunt legate de percepția individului asupra propriului sine și am ajuns la claritatea conceptului de sine. Deși apărut în literatură de aproximativ 20 de ani (Campbell, Trapnell, Heine, Katz, Lavalley & Lehman, 1996), conceptul nu a fost foarte utilizat în cadrul studiilor iar cele ce îl au în vedere studiază de obicei relația dintre acesta și alte elemente ce țin de percepția asupra sinelui, performanță în anumite domenii sau trăsături de personalitate (Campbell et al., 1996; Nezlek, & Plesko, 2001; Wu, 2009; Cicei, 2012; Hasson-Ohayon, Mashlach-Eizenberg, Elhasid, Yanos, Lysaker & Roe, 2014). Având în vedere acestea, am pornit cercetarea de față pentru a studia relația dintre autoevaluările indivizilor și claritatea conceptului de sine a acestora. Astfel, vom studia capacitatea participanților de a-și autoevalua inteligența generală și emoțională comparând autoevaluările inițiale cu rezultatele obținute la testele folosite în măsurarea acestor concepte. După aceasta vom căuta să vedem dacă claritatea conceptului de sine are vreo influență asupra capacității participanților de a face autoevaluări cât mai apropiate de realitate. În plus, vom studia și relația dintre rezultatele la teste și claritatea conceptului de sine pentru a vedea dacă conceptul ales are vreun rol în performanța participanților la testele utilizate. Pentru acest demers vom face în cadrul cercetării și o adaptare preliminară a unei scale ce măsoară claritatea conceptului de sine, procesul fiind detaliat în cele ce urmează.

Autoevaluarea

Autoevaluarea a fost definită de Sedikides & Strube (1997) ca și „procesul prin care percepția asupra conceptului de sine este negociată și modificată social”. În termeni mai largi, oamenii încearcă să reducă incertitudinile cu privire la abilitățile lor în anumite situații, de obicei când trebuie să participe la activități sau sarcini ce necesită abilitățile respective. Dar bineînțeles apare problema dacă aceste evaluări sunt

exacte și dacă ne putem baza pe ele. Ackerman & Wolman (2007) alcătuiesc în studiul lor o prezentare a studiilor efectuate în ultimii aproximativ 90 de ani, prezentare din care vom reda câteva studii importante. Primul studiu sistematic în această arie de interes a fost elaborat de Cogan, Conklin, and Hollingworth (1915), studiu în care s-a observat o tendință a participanților de a se subevalua când venea vorba de trăsături indezirabile și de a se supraevalua când venea vorba de trăsături dezirabile. Studiul s-a axat pe corespondența dintre autoevaluări și evaluările celor din jur așa că nu au fost raportate corelații între autoevaluările participanților și rezultatele obținute la testele obiective ce măsurau acele aspecte. Schutte (1929) a elaborat un studiu în care a comparat autoevaluările inteligenței cu rezultatele la testele obiective de inteligență și a observat că în cadrul eșantionului de 110 femei, 64 s-au supraevaluat, 43 s-au subevaluat și 4 participante s-au autoevaluat perfect. Corelația între autoevaluări și scorurile obținute nu a fost raportată în studiul original dar a fost estimată de către Ackerman și Wolman la .60. Arsenian (1942) a examinat și el corelațiile între autoevaluările participanților și rezultatele obținute la testele obiective, autoevaluările fiind făcute atât înainte cât și după testarea propriu-zisă. Arsenian a avut două concluzii demne de menționat: În primul rând faptul că asociațiile dintre autoevaluări și rezultatele la teste au crescut după testarea propriu-zisă (totuși datorită modelului cercetării, participanți diferiți se aflau în grupurile respective la momentul celor două măsurători) și în al doilea rând a observat faptul că autoevaluările au scăzut la momentul posttest față de pretest, indicând astfel o mai bună acordare a autoevaluărilor la măsurile obiective după ce testarea avusese loc. Bailey & Lazar (1976) au găsit corelații ce variau între .35 și .55 în cazul măsurării abilităților generale și ale abilităților verbale. Un an mai târziu, DeNisi & Shaw (1977) au obținut corelații relativ modeste între autoevaluări și rezultatele la testele obiective ce variau de la .05 pentru abilități vizuale până la .41 pentru abilitățile numerice și au obținut o corelație de .26 cu inteligența generală. Mabe & West (1982) efectuează o meta-analiză în domeniu, meta-analiză ce conține și câteva din cercetările numite mai sus. Concluziile meta-analizei nu sunt foarte încurajatoare, coeficientul de corelație obținut fiind de .29. Totuși, autorii remarcă faptul că într-o mare parte a studiilor analizate au fost prezente

condiții nefavorabile măsurării și că acest coeficient ar putea fi mărit dacă aceste condiții ar fi controlate. Condițiile care au avut efectul cel mai mare în cadrul măsurătorilor au fost expectanța participanților că autoevaluările lor vor fi comparate cu măsurătorile obiective, autoevaluările care presupuneau comparația cu alte persoane și nu cu estimări absolute, experiența participanților cu completarea testelor respective înainte de momentul autoevaluării și promisiunea confidențialității rezultatelor făcută participanților. Studii mai recente prezintă corelații ce variază între .25 și .39 (Reilly & Mulhern, 1995; Paulhus & Morgan, 1997; Rammstedt & Rammsayer, 2002;). Ackerman și Wolman (2007) au încercat în studiul lor să țină cont de condițiile menționate de Mabe și West (1982) pentru a maximiza asociațiile dintre autoevaluările participanților și rezultatele la testele obiective și s-au focusat pe trei arii specifice de abilități: verbale, matematice și spațiale. În studiul lor au rezultat corelații de .36, .50 și .52 pentru abilitățile verbale, matematice și respectiv spațiale, mai mari decât cele obținute în studiul original al lui Mabe și West. De asemenea, au sesizat fenomenul menționat de Arsenian (1942), mediile autoevaluărilor scăzând de la pretest la posttest în cazul abilităților verbale și matematice, și într-o mai mică măsură, și în cazul estimărilor inteligenței generale. În plus, au menționat faptul că variabilele legate de perspectiva asupra propriei eficiențe și a stimei de sine au fost cel mai puternic corelate cu autoevaluările abilităților, stima de sine prezicând semnificativ diferențele individuale în cadrul autoevaluărilor. Autorii au concluzionat că, deși autoevaluările nu pot înlocui sub vreo formă testările obiective, atâta timp cât se ține cont de anumite condiții, se pot obține informații relativ utile din autoevaluările persoanelor, îndeosebi când vine vorba de abilitățile matematice și spațiale și mai puțin când vine vorba de cele verbale. Dezvoltând perspectiva asupra factorilor ce afectează autoevaluările persoanelor, Sundström (2005) a realizat o analiză a literaturii din acest domeniu și a identificat o serie de factori ce afectează autoevaluările. Printre acești factori se numără competența persoanei care este evaluată, persoanele competente putând face autoevaluări mai precise, specificitatea domeniului măsurat sau dificultatea domeniului măsurat.

Astfel, considerăm că:

H1. Autoevaluările participanților corelează pozitiv cu scorurile obținute în urma testării psihometrice.

Claritatea conceptului de sine

Campbell et al. (1996) au abordat pentru prima oară intensiv conceptul de claritate de sine, definindu-l ca măsura în care convingerile despre sine sunt clar definite, consistente și stabile. În articolul lor inițial, autorii au studiat corelațiile între claritatea conceptului de sine și stima de sine, dimensiunile Big Five și atenția focusată pe sine. Claritatea scăzută de sine a fost asociată, printre altele, cu nivele înalte de Nevrotism, stimă scăzută de sine, Conștiinciozitate scăzută, Agreabilitate scăzută și o analiză cronică a sinelui. De asemenea, scala de claritate a sinelui a prezis o varianță unică în cadrul stabilității și a constanței autodescrierilor. Smith, Wethington & Zhan (1996) studiază relația dintre claritatea conceptului de sine și preferințele pentru un anumit stil de coping, modul în care participantul face față unui anumit eveniment și modul în care participantul face față unui eveniment specific în desfășurare. Au observat că acest concept a adus o contribuție pozitivă slabă în cazul stilurilor active (planificarea și acționarea) și o contribuție negativă puternică în cazul stilurilor pasive (spre exemplu negarea). Contribuția negativă a putut fi replicată și în cazul coping-ului cu un anumit eveniment și cu evenimentul în desfășurare, în timp ce contribuția pozitivă nu a putut fi replicată în aceste cazuri. Bigler, Neimeyer & Brown (2001) au abordat în studiul lor abilitatea clarității conceptului de sine și a diferențierii sinelui de a prezice adaptarea psihologică. Participanții au completat chestionare ce măsurau stima de sine, scopul în viață, sentimentul de coerență, gradul general de mulțumire, echilibrul emoțiilor, depresia, anxietatea și flexibilitatea în a dezvălui aspecte despre sine. Adăugarea clarității conceptului de sine la modelul folosit a adus creșteri variind de la 9% până la 33% în cantitatea de varianță explicată. Studiul a fost replicat și pe un eșantion de pacienți psihiatrici, rezultatele indicând din nou relaționarea puternică dintre adaptarea psihologică și claritatea conceptului de sine, mai puternică decât relația dintre diferențierea sinelui și adaptarea psihologică. Pornind de la asumțiile lui Baumeister, Smart & Boden (1996), Stucke

& Sporer (2002) au întreprins un studiu în care au examinat narcisismul și claritatea conceptului de sine în rolul de predictor ai furiei, depresiei și agresivității verbale în urmă unei amenințări asupra ego-ului. Rezultatele obținute au indicat faptul că narcisismul și claritatea conceptului de sine sunt predictorii ai emoțiilor negative și a agresivității după întâlnirea unui eșec, persoanele cu un grad înalt de narcisism și cu o claritate scăzută a sinelui reacționând prin furie și agresivitate în urma eșecului, în timp ce persoanele cu un narcisism scăzut dar cu o claritate înaltă a conceptului de sine au prezentat sentimente de depresie, fără agresivitate. Rezumând, putem observa cum claritatea conceptului de sine a fost legată de-a lungul timpului de diverse concepte precum stilurile de coping, dimensiunile Big Five, stima de sine, introiectarea idealurilor sociale de greutate și problemele legate de imaginea corporală, adaptarea la stres, agresivitatea, tendințele de autosabotare, rolul în procesul iertării și în tehnica piciorului în prag și așa mai departe. Așa cum am menționat mai devreme, datorită observării efectului stimei de sine asupra autoevaluărilor și a corelațiilor obținute între stimă de sine și claritatea conceptului de sine, am emis ipoteza conform căreia claritatea conceptului de sine ar putea avea un efect în cadrul autoevaluărilor. Raționamentul ar fi acela că o persoană cu convingeri clare, stabile, are posibilitatea de a se autoevalua mai corect decât o persoană fără aceste caracteristici. Procesul autoevaluării este influențat după cum am prezentat anterior de diverse concepte ce țin de sine: stimă de sine, percepția cu privire la propria eficiență, percepția asupra sinelui etc. și atunci este posibil că și claritatea pe care o are un individ asupra sinelui să influențeze demersul autoevaluării. Un grad crescut de claritate asupra sinelui poate indica o imagine de sine stabilă, construită în timp prin interacțiunile cu mediul și cu indivizii din jur și mai aproape de situația reală. Astfel, presupunem că:

H2. Scorul la scala de claritate a conceptului de sine corelează negativ cu eroarea autoevaluărilor participanților.

Inteligența generală și emoțională

Pentru a studia modul în care interacționează claritatea conceptului de sine cu autoevaluările indivizilor am selectat testarea

inteligenței generale și emoționale. Am ales aceste două mari domenii pe de-o parte pentru a studia dacă apar diferențe între cele două tipuri de inteligențe atunci când vine vorba de rolul clarității conceptului de sine și pe de altă parte pentru a studia dacă apar diferențe la nivelul relației cu claritatea conceptului de sine între cele două abordări ale inteligenței emoționale selectate în cadrul cercetării.

Inteligența generală este definită în articolul lui Gottfredson ca și “o capacitate mentală generală care, printre altele, include abilitatea de a raționa, de a planifica, de a rezolva probleme, de a gândi abstract, de a înțelege idei complexe, de a învăța rapid și de a învăța din experiență.” (Gottfredson, 1997). Inteligența este una din marile arii de studiu în cadrul psihologiei, lucru ce se datorează în parte, dar nu numai, faptului că inteligența este un predictor bun atât pentru performanța școlară (Neisser, Boodoo, Bouchard, Boykin, Brody, Ceci, Halpern, Loehlin, Perloff, Sternberg & Urbina, 1996) cât și pentru performanța la locul de muncă (Schmidt & Hunter, 1998). Totuși, testele psihometrice adecvate folosite pentru testarea IQ-ului sunt costisitoare și se spera, așa cum am discutat anterior, ca autoevaluarea să fie suficient de capabilă să estimeze IQ-ul astfel încât să servească drept un înlocuitor parțial. Studiile făcute pe validitatea și precizia autoevaluării inteligenței au produs rezultate ce nu încurajează această direcție, corelațiile oscilând de obicei în jurul unor valori de $r = 0.30$ (Mabe & West, 1982; Rammstedt & Rammsayer, 2002; Chamorro-Premuzic & Furnham, 2014). S-a observat de asemenea faptul că persoanele de sex masculin tind să aibă autoevaluări mai înalte ale inteligenței generale, matematice și spațiale decât cele de sex feminin. (Syzmanowicz & Furnham, 2011).

Pe de altă parte, inteligența emoțională se referă la procesele cognitive implicate în recunoașterea, utilizarea, înțelegerea și gestionarea stărilor emoționale proprii și ale altor persoane, fiind o aptitudine generală adaptativă utilizată pentru a rezolva probleme și a regla comportamentul (Mayer & Salovey, 1997; Salovey & Mayer, 1990).

Măsurarea inteligenței emoționale este puțin mai dificilă deoarece de-a lungul timpului au apărut diverse teorii cu privire la cum ar trebui abordat acest domeniu. În cercetarea de față au fost alese două dintre cele mai cunoscute abordări, cărora le sunt asociate două dintre cele mai folosite teste în domeniul măsurării inteligenței emoționale. Astfel, au

fost folosite testele EQ-i (Emotional Quotient Inventory) (Bar-On, 1997) și MSCEIT (Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test) (Mayer, Salovey & Caruso, 2002).

Testul EQ-i este construit după modelul lui Reuven Bar-On (Bar-On, 2006). Modelul în cauză asociază inteligența emoțională unor comportamente și abilități specifice și o definește ca fiind un conglomerat de competențe emoționale și sociale interdependente care determină eficiența cu care putem percepe și înțelege propria persoană, capacitatea de a ne exprima și capacitatea de a-i înțelege pe cei din jurul nostru și de a interacționa eficient cu ei.

Testul MSCEIT este un test de inteligență emoțională construit după modelul celor patru ramuri (Four Branch Model) al lui Peter Salovey și John Mayer (Mayer & Salovey, 1997). Acesta este singurul test actual ce măsoară abilitatea unui individ în domeniul inteligenței emoționale, acesta trebuind efectiv să își folosească capacitățile pentru a răspunde corect la itemii care îi sunt prezentați. Autorii definesc inteligența emoțională ca fiind “abilitatea de a percepe cu acuratețe, de a evalua și de a exprima emoțiile, abilitatea de a accesa și/sau de a genera sentimente atunci când ele facilitează procesul gândirii, abilitatea de a cunoaște și înțelege emoțiile și abilitatea de a controla emoțiile pentru a promova dezvoltarea emoțională și intelectuală.”

Rolul conceptului în cadrul autoevaluării și în relație cu inteligența generală și emoțională nu a fost studiat exhaustiv în literatura de specialitate și atunci am considerat că rezultatele studiului ar putea fi valoroase, indiferent de concluziile la care se va ajunge.

H3. Scorul la scala de claritate a conceptului de sine prezice semnificativ scorurile obținute la testele GAMA, MSCEIT și EQ-i.

H4. Există o diferență semnificativă între scorurile obținute la testele GAMA, MSCEIT și EQ-i în funcție de nivelul de claritate al conceptului de sine al participantului.

Metodologie

Participanți și procedură

Eșantionul studiului a fost format din studenții la Facultatea de Psihologie și Științele Educației din cadrul Universității București dispuși să participe la cercetare și din cunoștii acestora interesați de participare, eșantionarea fiind astfel una de conveniență și de tip “bulgăre de zăpadă” (snowball sampling). Eșantionul inițial a fost format din 189 participanți din care au fost extrasi 32 de participanți deoarece reprezentau valori extreme, eșantionul final fiind format din 157 de participanți, 48 de gen masculin și 109 de gen feminin, cu vârste cuprinse între 17 și 28 de ani ($M=21.73$, $SD=0.14$).

Cercetarea s-a desfășurat după un model clasic cross-secțional, chestionarele folosite au fost împărțite în mediul online tuturor persoanelor care s-au arătat interesate, oferindu-li-se posibilitatea să informeze și alte cunoștințe despre cercetare pentru a ușura procesul de strângere a participanților. Pachetul de chestionare trimis a fost format dintr-un chestionar google și trei chestionare de pe platforma testcentral.ro. Chestionarul Google conținea întrebări referitoare la date demografice (vârstă, sex, nume), scala ce măsoară claritatea sinelui și doi itemi în care participanții sunt rugați să își autoevalueze inteligența generală și cea emoțională. Primul din acești itemi conținea o imagine ce reprezenta curba normală a nivelelor IQ la nivelul populației și avea instrucțiunea: “Figura de mai jos reprezintă distribuția normală a scorurilor IQ-ului care au o medie de 100. Astfel, dacă aveți IQ-ul de 100 aveți o inteligență medie în timp ce un IQ de 130 semnalează o inteligență superioară, iar un IQ de 70 semnalează aproape o deficiență mentală. Ținând cont de această informație, va rugăm să vă notați propriul IQ.”. Al doilea item este asemănător, prezentând doar modificările necesare pentru a se referi la inteligență emoțională. Datele strânse au fost stocate și structurate într-o baza de date Excel și mai apoi analizate cu ajutorul programului statistic SPSS.

Instrumente

Claritatea sinelui

Claritatea sinelui a fost măsurată cu o adaptare a scalei lui Campbell et al.(1996), scală formată din 12 itemi scorati pe scară Likert de la 1 la 5, unde 1 înseamnă “dezacord puternic” și 5 înseamnă “acord puternic” (10 itemi sunt scorati invers iar 2 sunt scorati normal). Un exemplu de item al acestei scale este “În general, am o imagine foarte clară despre cine și ce sunt.”. Coeficienții de fidelitate obținuți în studiul lui Campbell sunt de .79 la o reaplicare după 4 luni și de .70 la o reaplicare după 5 luni iar coeficientul de consistență internă obținut în studiul inițial este de .86.

Inteligența generală

Inteligența generală a fost măsurată cu testul GAMA (General Ability Measure for Adults) (Naglieri & Bardos, 1997) utilizat pe platforma testcentral.ro. GAMA este un test rapid, nonverbal, de măsurare a inteligenței ce folosește imagini abstracte pentru a oferi atât un scor general al IQ-ului cât și scoruri pentru 4 subscale (Identități, Analogii, Succesiuni și Construcții). Participantul are 25 de minute la dispoziție să rezolve cât mai mulți itemi din cei 66 de itemi într-un mod cât mai corect. Coeficientul de consistență internă al scorului IQ rezultat din testarea GAMA variază între 0.79 și 0.94 de-a lungul diferitelor grupuri normative, cu o medie de .90. Fidelitatea IQ-ului GAMA este de .67, testată pe un interval între 2 și 6 săptămâni, pe un eșantion de 86 de persoane (Naglieri & Bardos, 1997).

Inteligența emoțională

EQ-i. Testul este format din 133 de itemi verbali de tip autoevaluare, asemănători celor prezenți într-un test de personalitate. Itemii sunt scorati pe o scară Likert cu cinci variante. Testul are 17 scale (două scale de validare a testului) grupate în cadrul a cinci scale compozite (corespunzătoare celor 5 meta factori). Testul oferă scoruri pentru fiecare scală separată, scoruri pentru scalele compozite și un coeficient al inteligenței emoționale totale. Un exemplu de item al testului EQ-i este “Sunt în contact cu propriile mele emoții”. Consistența

internă a coeficientului pentru inteligența emoțională totală este de .97, pentru scalele compozite variază între .88 și .93 iar pentru subscale este de la .77 în sus. Coeficientul de fidelitate al testului este de .93 pentru o perioadă de retestare între 2 și 4 săptămâni, și de .81 pentru o perioadă de retestare de 8 săptămâni (Bar-On, 1997).

MSCEIT. Testul este format din 141 de itemi ce testează aptitudini propriu-zise legate de inteligența emoțională a individului, răspunsurile fiind structurate asemănător celor dintr-un test de inteligență, cu o singură variantă corectă de răspuns. Testul oferă scoruri pentru fiecare subscală, scoruri compozite pentru cele patru scale principale, un coeficient de inteligență emoțională experiențială, un coeficient de inteligență emoțională strategică și un coeficient de inteligență emoțională total. Spre exemplu, un item al scalei Fețe prezintă imaginea unui individ și trei scale asociate diferitelor emoții pe care le-ar putea exprima imaginea (Furie, Tristețe, Fericire etc.). Participantul trebuie să noteze pe o scală de la 1 la 5 cât de vizibilă i se pare fiecare din emoțiile notate. Coeficientul de fidelitate este $r=.93$ pentru scorarea generală și $r=.91$ pentru scorarea făcută de experți (Mayer, Salovey & Caruso, 2002).

Rezultate

În Tabelul 1 sunt prezentate statisticile descriptive ale variabilelor măsurate. Mai întâi s-a realizat o analiză de consistență internă asupra scalei de claritate a sinelui pentru a evalua cum se comportă scala pe eșantionul românesc și cât de eficient a fost procesul de traducere. S-au studiat corelațiile Pearson între scorurile la teste, autoevaluările indivizilor, scorul la scala de claritate a sinelui și diferențele între autoevaluările indivizilor și scorurile obținute (Tabelul 2). S-a efectuat apoi o analiză de regresie pentru a vedea relația dintre predictorul clarității sinelui și testele studiate (Tabelul 3). În cele din urmă s-au efectuat teste t pentru a studia dacă există diferențe semnificative între scorurile obținute la testele folosite de către persoanele cu o claritate a sinelui peste medie și cele cu o claritate a sinelui sub medie (Tabelul 4).

Tabelul 1.

Statistici descriptive pentru variabilele măsurate.

	M	SD
SGAMA	104.25	10.19
SMSCEIT	104.42	8.56
SEQI	96.79	9.45
SC	41.64	8.85
AIQ	111.01	10.21
AEQ	107.27	10.86
DIFGAMA	10.70	8.34
DIFMSCEIT	9.83	9.92
DIFEQI	11.90	10.71

Notă. M= Media. SD= Abaterea standard. SGAMA, SMSCEIT, SEQI= scorurile totale obținute la scorurile respective. SC= scorul la scala ce măsoara claritatea sinelui. AIQ, AEQ= aprecierile participanților asupra inteligenței lor generale și emoționale. DIFGAMA, DIFMSCEIT, DIFEQI= numărul de puncte ce diferă între aprecierea participanților și scorul real.

Tabelul 2

Corelațiile între variabilele măsurate.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. SGAMA	x								
2. SMSCEIT	.07	x							
3. SEQI	.19*	.21**	x						
4. SC	.26**	.21**	.46**	x					
5. AIQ	.33**	.12	.20**	.20*	x				
6. AEQ	.10	.02	.29**	.25**	.51**	x			
7. DIFGAMA	-.42**	-.22**	-.01	-.06	.38**	.29**	x		
8. DIFMSCEIT	.05	-.28**	-.12	-.18*	.21**	.36**	.35**	X	
9. DIFEQI	-.00	-.14	-.34**	-.12	.35**	.64**	.27**	.45**	x

Notă. Notațiile variabilelor sunt aceleași ca în Tabelul 1.

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Tabelul 3.

Analizele de regresie efectuate pe relația predictorului claritate de sine cu rezultatele la cele trei teste folosite.

Modelul	R	R ²	R ² ajustat	Eroarea std. de estimare	df1;df2	F
SC- GAMA	.26	.07	.06	9.85	(1,155)	12.11*
SC- MSCEIT	.21	.04	.04	8.39	(1,155)	7.47*
SC-EQI	.46	.21	.21	8.40	(1,155)	42.36*

Notă. SC= claritatea conceptului de sine. GAMA, MSCEIT, EQI= rezultatele la testele respective.

**p<0.01*

Tabelul 4.

Testele t pentru scorurile testelor între eșantionul participanților cu scoruri sub medie și peste medie la scala de claritate de sine.

	SC Sub medie		SC Peste medie		t	df	d-ul Coh en	Interval de încredere	
	M	SD	M	SD				Min.	Max.
G	101.89	10.83	106.21	9.25	-2.69**	155	0.43	-7.48	-1.15
M	102.94	9.46	105.64	7.61	-1.98*	155	0.31	-5.38	-0.09
E	92.52	9.88	100.31	7.47	-5.47**	128.17	0.88	-10.60	-4.97

Notă.. G=GAMA, M=MSCEIT, E=EQI

** p<0.05; **p<0.01*

În urma analizei de consistență internă s-a obținut un indice ridicat ($\alpha=.88$; N=12) (Popa, 2008), neapărând îmbunătățiri majore după eliminarea unor itemi cu corelații mai scăzute.

Discuții

Primul din obiectivele studiului de față a fost să facă o adaptare preliminară a scalei pentru claritatea conceptului de sine. În urma analizei statistice a fost obținut un coeficient de consistență internă de .88. Comparat cu coeficientul obținut în studiul inițial al autorului scalei de .86 putem concluziona că adaptarea este utilizabilă pentru acest studiu și alte studii preliminare dar este recomandată o adaptare desfășurată conform standardelor pentru ca această scala să fie folosită în studii de o mai mare amploare.

Al doilea obiectiv al studiului a fost să verifice dacă rezultatele obținute în studiile anterioare asupra corelației dintre autoevaluările indivizilor și scorurile obținute la teste se susțin și pe un eșantion românesc. Din analizarea rezultatelor putem observa că puterea corelațiilor în cazul testelor GAMA și EQ-i este conform celei obținute anterior (în jurul valorii de $r=.30$). Totuși, corelația în cazul testului MSCEIT se diferențiază de celelalte, puterea corelației în acest caz fiind aproape de zero. Astfel, rezultatele studiului susțin concluziile studiilor anterioare, coeficienții obținuți pe eșantionul românesc fiind asemănători cu cei obținuți în alte țări. Explicația pe care am putea-o oferi pentru lipsa corelației între scorurile MSCEIT și autoevaluările indivizilor este în primul rând lipsa unei clarități asupra conceptului din perspectiva participanților la testare. Deși termenul de “inteligență emoțională” este des folosit în ziua de astăzi, mulți oameni pot avea doar o idee vagă asupra ceea ce reprezintă de fapt inteligența emoțională și care îi sunt comportamentele asociate. Astfel, putem lansa ipoteza conform căreia participanții la studiu s-au subapreciat sau supraapreciat din cauza acestei neclarități și fie au estimat scorul aleator, din cauză că aveau doar o înțelegere sumară a conceptului, fie au asociat conceptul doar cu o parte din comportamentele și abilitățile legate de inteligența emoțională, sau chiar cu complet alte comportamente (dacă un participant asociază inteligența emoțională doar cu reziliența la stres el se va autoevalua greșit deoarece nu va lua în calcul capacitatea sa de a-și înțelege emoțiile proprii, pe ale celor din jur, de a le gestiona etc.). În plus față de acest fapt se adaugă strictetea măsurătorii testului MSCEIT. După cum am menționat și în descrierea testelor, în timp ce testul EQ-i are o abordare ce studiază preferințele pentru anumite comportamente,

abordare ce poate lăsa să treacă nemarcate confuzii ale conceptului ca cele descrise mai sus, testul MSCEIT testează efectiv abilitățile participantului asociate inteligenței emoționale, moment în care toate dimensiunile definite ale inteligenței emoționale sunt evaluate. Găsim demn a menționa totuși faptul că au reieșit corelații negative nu foarte puternice, dar semnificative, între scorurile testelor și numărul de puncte ce diferă între autoevaluările participanților și scorurile respectivelor teste. Datorită acestui fapt putem emite ipoteza conform căreia odată cu un nivel mai crescut al inteligenței generale sau emoționale apare și posibilitatea individului de a se autoevalua mai eficient.

Al treilea obiectiv al studiului a fost cercetarea unei corelații negative între scorul la scala de claritate a sinelui și eroarea autoestimărilor făcute de participanți. Pentru aceasta s-a analizat corelația între scorul la scala de claritate a sinelui și numărul de puncte ce diferă între autoestimarea făcută de participant și scorul real. Deși negative, toate cele trei corelații corespunzătoare diferențelor au valori foarte mici, doar corelația corespunzătoare testului MSCEIT fiind semnificativă statistic. Putem concluziona de aici că variabila clarității sinelui nu a prezentat efectul preconizat la începutul studiului, ipoteza emisă nefiind susținută de corelațiile obținute. Cel mai probabil aici este vorba de un aspect menționat și de Campbell et al. (1996) în studiul lor inițial, și anume faptul că, deși persoanele au o imagine clară și stabilă asupra propriilor valori, această imagine poate să nu fie în conformitate cu realitatea. Astfel, este plauzibil ca o persoană să aibă o imagine clară despre ea însăși, imaginea unei persoane cu o inteligență emoțională ridicată spre exemplu (cauzele putând fi asemănătoare celor întâlnite la punctul anterior), dar realitatea să reflecte altceva. De asemenea, este posibil ca relația dintre claritatea de sine și autoevaluările personale să existe dar să nu apară în contextul studierii celor două forme de inteligență. Putem emite ipoteza conform căreia datorită structurii conceptului de inteligență și modului în care acesta este perceput, scala folosită în acest studiu să nu fie adecvată pentru a surprinde aceste interacțiuni. Itemii scalei formulează întrebări despre convingerile și personalitatea participantului, concepte care e posibil să nu se asocieze cu nivelul inteligențelor acestuia în acest context (este posibil ca o

persoană să aibă convingeri clare și stabile dar să nu știe foarte bine care sunt nivelele inteligențelor proprii și invers.).

Al patrulea obiectiv al studiului a fost de a explora relația dintre variabila clarității sinelui și rezultatele testelor aplicate. Mai întâi s-au studiat corelațiile obținute între variabilele prezentate. Toate corelațiile obținute sunt semnificative, corelațiile cu scorurile GAMA și MSCEIT fiind medii, iar corelația cu scorul EQ-i fiind medie spre mare (Popa, 2008). Folosind aceste rezultate am efectuat o analiză de regresie asupra relațiilor studiate. Din nou, variabila clarității de sine a prezis în mod semnificativ scorurile testelor, într-o mică măsură în cazul scorurilor GAMA și MSCEIT, dar într-o măsură sesizabilă în cazul scorurilor EQ-i, procentul varianței explicate fiind aproximativ 20%. În cele din urmă s-au efectuat teste t pentru a studia dacă există diferențe între persoanele cu scoruri peste medie la scala de claritate de sine și cei cu scoruri sub medie. S-au obținut diferențe semnificative în cazul tuturor testelor studiate, cu mărimi ale efectului medii în cazul scorurilor GAMA și MSCEIT și cu o mărime a efectului ridicată în cazul scorurilor EQ-i. Toate aceste rezultate susțin existența unor relații puternice și semnificative între variabilele studiate, în special în cazul relației cu testul EQ-i. Faptul că relația cu EQ-i apare ca fiind cea mai puternică poate fi explicată din nou prin modul în care este construit testul. Modelul lui Bar-On structurează testul EQ-i ca un test de personalitate, itemii apropiindu-se astfel de domeniul sinelui și al introspecției. O persoană care are scoruri înalte la testul EQ-i va avea cel mai probabil tendința de a se gândi la imaginea de sine, de a-și analiza sentimentele, de a fii introspectivă destul de des, aceste comportamente fiind în general asociate cu o claritate de sine crescută. Astfel, este plauzibilă ideea că o persoană cu convingeri și o personalitate clară va obține scoruri mai mari la testul EQ-i. În fine, elementul capacității intrapersonale din modelul lui Bar-On măsoară unele arii care se pot suprapune cu domeniul clarității sinelui, precum cel al conștiinței de sine emoționale.

Studiul de față și-a propus să cerceteze relația dintre autoevaluarea inteligenței generale și emoționale și claritatea conceptului de sine. Pentru aceasta, au fost studiate corelațiile dintre autoevaluările participanților și rezultatele obținute la testele de inteligență generală și emoțională, corelațiile între gradul de claritate a conceptului de sine al participanților și diferențele dintre autoevaluări și rezultatele obținute la teste și relația dintre rezultatele obținute la teste și gradul de claritate a conceptului de sine. Corelațiile obținute între autoevaluările participanților și rezultatele obținute la testele de inteligență generală și emoțională au fost în mare conform celor obținute în studiile anterioare, cu excepția testului MSCEIT unde corelația este aproape inexistentă.

Corelațiile dintre claritatea conceptului de sine și erorile de autoevaluare au fost negative dar nesemnificative statistic. Claritatea conceptului de sine a prezis semnificativ rezultatele la testele de inteligență generală și emoțională, cea mai puternică relație apărând în cazul testului EQ-i. De asemenea, au fost diferențe semnificative în ceea ce privește scorurile la testele de inteligență generală și emoțională între persoanele cu o claritate mică a conceptului de sine și cele cu o claritate mare. Rezultatele obținute conferă importanță scalei de claritate a sinelui. Pe lângă corelațiile obținute în studiul inițial cu componentele Big Five și elemente ale sinelui și analizei acestuia și multiplele legături evidențiate în studiile ulterioare, studiul de față oferă date ce susțin ideea unor relații cu inteligență emoțională și, într-o mai mică măsură, cu inteligență generală. Influența preconizată a clarității de sine în cadrul procesului de autoevaluare nu este susținută de rezultatele studiului dar, date fiind limitările multiple ale studiului, această ipoteză ar trebui studiată în continuare, în circumstanțe mai adecvate.

Limite ale cercetării și direcții viitoare

Așa cum am mai menționat de-a lungul lucrării, studiul are multiple limitări care, odată controlate, pot îmbunătăți rezultatele obținute și susține mai consistent concluziile extrase. Considerăm ca limite ale cercetării următoarele elemente:

Eșantionul nereprezentativ pentru populația studiată este una din limitele studiului. Pe lângă numărul redus de participanți, compoziția formată majoritar din participanți în jurul vârstei de 21 de ani, de gen

feminin a eșantionului selectat prezintă de asemenea un dezavantaj pentru studiul de față. De asemenea, o bună parte din participanți au fost studenți ai facultății de psihologie, acest lucru putând influența acuratețea autoevaluărilor acestora deoarece există o probabilitate mai mare ca aceștia să cunoască mai bine conceptele și testele folosite în acest studiu decât persoane ce nu studiază psihologia. Un eșantion echilibrat, cu o distribuție normală pe genuri și vârste va produce cu siguranță rezultate mai robuste, fie că susțin concluziile studiului de față sau dimpotrivă.

O altă limită a studiului de față constă în faptul că testele și chestionarele au fost aplicate integral pe internet. În acest fel nu se pot controla în niciun fel condițiile în care participanții completează chestionarele, putând fi influențați de o serie de factori ce pot afecta rezultatele. Bineînțeles că o astfel de aplicare conferă mult mai multă flexibilitate în procesul de strângere de date și numai prin această metodă am putut ajunge la eșantionul de față dar într-un studiu viitor ar fi recomandată controlarea mai strictă a factorilor ce pot influența precizia testelor.

Așa cum am mai menționat, traducerea scalei este una preliminară și nu respectă standardele actuale folosite în adaptarea testelor. Deși rezultatele obținute în cadrul studiului sunt încurajatoare, o traducere adecvată poate îmbunătăți considerabil caracteristicile scalei și îi poate crește validitatea.

O altă limită întâlnită în cadrul studiului este legată de autoevaluările făcute de participanți. Multipli participanți din studiu care au notat autoevaluări foarte mari au fost întrebați ce i-a făcut să aleagă valoarea respectivă și au susținut că mai completaseră teste de inteligență generală sau emoțională înainte și că acestea fuseseră rezultatele obținute. Pentru clarificare, un exemplu ar fi o autoevaluare a inteligenței generale la un scor de 140. Astfel testele învechite sau testele gratuite de pe internet pot influența participanții și pot duce la alterarea rezultatelor. Tot legat de procesul de autoevaluare menționăm și itemul de autoevaluare în sine, este posibil ca instructajul oferit participanților să nu le fi conferit suficient de clar dimensiunile în cauza, termenul de “supradotat” neoferind o imagine precisă asupra proporțiilor în care este împărțită populația. Recomandăm pe viitor adăugarea la instructaj

a unor fraze care să conțină procentajul din totalul populației care se află peste pragul de 120 de puncte IQ.

Ca direcții viitoare de studiu, pe lângă simpla îmbunătățire și eficientizare a studiului de față în funcție de limitele expuse anterior, putem indica studierea mai amănunțită a autoevaluărilor și exactitatea acestora pe populația românească, explorarea în continuare a relațiilor clarității sinelui cu alte variabile, studierea unor posibile efecte de moderare a acestora în cadrul unor corelații și chiar alcătuirea unei baze de date care să indice situația privitoare la starea clarității sinelui în țara noastră.

Bibliografie

- Ackerman, P. L., & Wolman, S. D. (2007). Determinants and validity of self-estimates of abilities and self-concept measures. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 13(2), 57.
- Arsenian, S. (1942). Own estimate and objective measurement. *Journal of Educational Psychology*, 33, 291–302.
- Bailey, K. G., & Lazar, J. (1976). Accuracy of self-ratings of intelligence as a function of sex and level of ability in college students. *Journal of Genetic Psychology*, 129, 279–290.
- Bar-On, R. (1997). *The Emotional Quotient Inventory (EQ-i): A test of emotional intelligence*. Toronto: Multi-Health Systems, 28.
- Baumeister, R. F., Smart, L., & Boden, J. M. (1996). Relation of threatened egotism to violence and aggression: the dark side of high self-esteem. *Psychological review*, 103(1), 5.
- Bigler, M., Neimeyer, G. J., & Brown, E. (2001). The divided self revisited: Effects of self-concept clarity and self-concept differentiation on psychological adjustment. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 20(3), 396-415.
- Campbell, J. D., Trapnell, P. D., Heine, S. J., Katz, I. M., Lavalley, L. F., & Lehman, D. R. (1996). Self-concept clarity: Measurement, personality correlates, and cultural boundaries. *Journal of personality and social psychology*, 70(1), 141.
- Chamorro-Premuzic, T., & Furnham, A. (2014). *Personality and intellectual competence*. Psychology Press.

- Cicei, C. C. (2012). Examining the Association Between Self-Concept Clarity and Self-Esteem on a Sample of Romanian Students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 4345-4348.
- Cogan, L. C., Conklin, A. M., & Hollingworth, H. L. (1915). An experimental study of self-analysis, estimates of associates, and the results of tests. *School & Society*, 2, 171-179.
- David, D. (2015). *Psihologia poporului român: profilul psihologic al românilor într-o monografie cognitiv-experimentală*. Polirom.
- DeNisi, A. S., & Shaw, J. B. (1977). Investigation of the uses of abilities. *Journal of Applied Psychology*, 62, 641-644.
- Gottfredson, L. S. (1997). Mainstream science on intelligence: An editorial with 52 signatories, history, and bibliography. *Intelligence*, 24(1), 13-23.
- Hasson-Ohayon, I., Mashiach-Eizenberg, M., Elhasid, N., Yanos, P. T., Lysaker, P. H., & Roe, D. (2014). Between self-clarity and recovery in schizophrenia: reducing the self-stigma and finding meaning. *Comprehensive psychiatry*, 55(3), 675-680.
- Mabe, P. A., & West, S. G. (1982). Validity of self-evaluation of ability: A review and meta-analysis. *Journal of applied Psychology*, 67(3), 280.
- Mayer, J.D., & Salovey, P. (1997). What is emotional intelligence? In P. Salovey & D. Sluyter (Eds.), *Emotional development and emotional intelligence: Educational implications* (pp. 3-31). New York: Basic Books.
- Mayer, J. D., Salovey, P., & Caruso, D. R. (2002b). *Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test (MSCEIT) user's manual*. Toronto, Ontario, Canada: MHS Publishers.
- Naglieri, J. A., & Bardos, A. N. (1997). General ability measure for adults. *Minneapolis, MN: National Computer Systems*.
- Neisser, U., Boodoo, G., Bouchard Jr, T.J., Boykin, A.W., Brody, N., Ceci, S.J., Halpern, D.F., Loehlin, J.C., Perloff, R., Sternberg, R.J. and Urbina, S. (1996). Intelligence: knowns and unknowns. *American psychologist*, 51(2), 77.
- Nezlek, J. B., & Plesko, R. M. (2001). Day-to-day relationships among self-concept clarity, self-esteem, daily events, and mood. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(2), 201-211.

- Paulhus, D. L., & Morgan, K. L. (1997). Perceptions of intelligence in leaderless groups: the dynamic effects of shyness and acquaintance. *Journal of personality and social psychology*, 72(3), 581.
- Popa, M. (2008). *Statistică pentru psihologie: teorie și aplicații SPSS*. Polirom.
- Rammstedt, B., & Rammsayer, T. H. (2002). Self-estimated intelligence: Gender differences, relationship to psychometric intelligence and moderating effects of level of education. *European Psychologist*, 7(4), 275.
- Reilly, J., & Mulhern, G. (1995). Gender differences in self-estimated IQ: The need for care in interpreting group data. *Personality and individual Differences*, 18(2), 189-192.
- Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, cognition and personality*, 9(3), 185-211.
- Schmidt, F. L., & Hunter, J. E. (1998). The validity and utility of selection methods in personnel psychology: Practical and theoretical implications of 85 years of research findings. *Psychological bulletin*, 124(2), 262.
- Schutte, T. H. (1929). Students' estimates of their ability and achievement. *Journal of Educational Research*, 20, 394-396.
- Sedikides, C., & Strube, M. J. (1997). Self-evaluation: To thine own self be good, to thine own self be sure, to thine own self be true, and to thine own self be better. *Advances in experimental social psychology*, 29, 209-269.
- Smith, M., Wethington, E., & Zhan, G. (1996). Self-concept clarity and preferred coping styles. *Journal of Personality*, 64(2), 407-434.
- Stucke, T. S., & Sporer, S. L. (2002). When a grandiose self-image is threatened: Narcissism and self-concept clarity as predictors of negative emotions and aggression following ego-threat. *Journal of personality*, 70(4), 509-532.
- Sundström, A. (2005). Self-assessment of knowledge and abilities: A literature study. [Report]. Retrieved from http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A154084&dsid=_new
- Syzmanowicz, A., & Furnham, A. (2011). Gender differences in self-estimates of general, mathematical, spatial and verbal

intelligence: Four meta analyses. *Learning and Individual Differences*, 21(5), 493-504.

Wu, C. H. (2009). The relationship between attachment style and self-concept clarity: The mediation effect of self-esteem. *Personality and Individual Differences*, 47(1), 42-46.

Acest articol se citează:

Sîrbu, A.-A., (2017/2018). Investigarea relației dintre plictiseală și comportamentele contraproductive la locul de muncă. Rolul stilurilor de umor. *Studia Doctoralia. Psychology and Educational Science*, 13-14, 45-62.